

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyē kiṣkindhākāṇḍē

॥ aṣṭādaśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ aṣṭādaśaḥ sargaḥ ॥

vālinō vacanasyōttaraṃ dadatā śrīrāmēṇa tasmai dattasya
daṇḍasya yathaucityaṃ siddhyēttathā pratipādanaṃ
svāparādhakṣamāmabhyarthayatā niruttarēṇa
vālināṅgadarakṣārthaṃ prārthanākaraṇaṃ śrīrāmēṇa tasmai
sāntvanāpradānaṃ ca

ityuktaḥ praśritaṃ vākyam
dharmārthasahitaṃ hitam |
paruṣaṃ vālinā rāmō
nihatēna vicētasā ॥ 4.18.1 ॥

taṃ niṣprabhamivādityaṃ
muktatōyamivāmbudam |
uktavākyam hariśrēṣṭha -
mupaśāntamivānalam ॥ 4.18.2 ॥

dharmārthaguṇasampannaṃ
hariśvaramanuttamam |
adhikṣiptastadā rāmaḥ
paścād vālinamabravīt ॥ 4.18.3 ॥

dharmamarthaṃ ca kāmaṃ ca
 samayaṃ cāpi laukikam |
 avijñāya kathaṃ bālyā -
 nmāmihādya vigarhasē || 4.18.4 ||

apṛṣṭvā buddhisampannān
 vṛddhānācāryasammatān |
 saumya vānaracāpalyāt
 tvaṃ mām vaktumihēcchasi || 4.18.5 ||

ikṣvākūṇāmiyaṃ bhūmiḥ
 saśailavanakānanā |
 mṛgapakṣimanuṣyāṇām
 nigrahānugrahēṣvapi || 4.18.6 ||

tāṃ pālayati dharmātmā
 bharataḥ satyavānṛjuḥ |
 dharmakāmārthatattvajñō
 nigrahānugrahē rataḥ || 4.18.7 ||

nayaśca vinayaścōbhau
 yasmin satyaṃ ca susthitam |
 vikramaśca yathā dṛṣṭaḥ
 sa rājā dēśakālavit || 4.18.8 ||

tasya dharmakṛtādēśā
 vayamanyē ca pārthivāḥ |
 carāmō vasudhāṃ kṛtsnām
 dharmasantānamicchavaḥ || 4.18.9 ||

tasmin nṛpatiśārdulē

bharatē dharmavatsalē |

pālayatyakhilāṃ pṛthvīm

kaścarēd dharmavipriyam || 4.18.10 ||

tē vyaṃ mārḡavibhraṣṭaṃ

svadharmē paramē sthitāḥ |

bharatājñāṃ puraskṛtya

nigrhñimō yathāvidhi || 4.18.11 ||

tvam tu saṅkliṣṭadharmasca

karmaṇā ca vigarhitaḥ |

kāmatantrapradhānasca

na sthitō rājavartmani || 4.18.12 ||

jyēṣṭhō bhrātā pitā vāpi

yaśca vidyāṃ prayacchati |

trayastē pitarō jñēyā

dharmē ca pathi vartinaḥ || 4.18.13 ||

yavīyānātmanaḥ putraḥ

śiṣyaścāpi guṇōditaḥ |

putravattē trayaścintyā

dharmascaivātra kāraṇam || 4.18.14 ||

sūkṣmaḥ paramadurjñēyaḥ

satāṃ dharmāḥ plavaṅgama |

hr̥disthaḥ sarvabhūtānā -

mātmā vēda śubhāśubham || 4.18.15 ||

capalaścapalaiḥ sārdham
 vānarairakṛtātmabhiḥ |
 jātyandha iva jātyandhai -
 rmantrayan prēkṣasē nu kim || 4.18.16 ||

ahaṃ tu vyaktatāmasya
 vacanasya bravīmi tē |
 nahi mām kēvalam rōṣāt
 tvam vigarhitumarhasi || 4.18.17 ||

tadētat kāraṇam paśya
 yadartham tvam mayā hataḥ |
 bhrāturvartasi bhāryāyām
 tyaktvā dharmam sanātanam || 4.18.18 ||

asya tvam dharamāṇasya
 sugrīvasya mahātmanaḥ |
 rumāyām vartasē kāmāt
 snuṣāyām pāpakarmakṛt || 4.18.19 ||

tad vyatītasya tē dharmāt
 kāmavṛttasya vānara |
 bhrāṭṛbhāryābhimaśē'smin
 daṇḍō'yaṃ pratipāditaḥ || 4.18.20 ||

nahi lōkaviruddhasya
 lōkavṛttādapēyuṣaḥ |
 daṇḍādanyatra paśyāmi
 nigrahaṃ hariyūthapa || 4.18.21 ||

na ca tē marṣayē pāpaṃ
 kṣatriyō'haṃ kulōdgataḥ |
 aurasīṃ bhaginīm vāpi
 bhāryāṃ vāpyanujasya yaḥ || 4.18.22 ||

pracarēta naraḥ kāmāt
 tasya daṇḍō vadhaḥ smṛtaḥ |
 bharatastu mahīpālō
 vayaṃ tvādēśavartinaḥ || 4.18.23 ||

tvam ca dharmādatikrāntaḥ
 kathaṃ śakyamupēkṣitum |
 gurudharmavyatikrāntaṃ
 prājñō dharmēṇa pālayan || 4.18.24 ||

bharataḥ kāmayuktānāṃ
 nigrahē paryavasthitaḥ |
 vayaṃ tu bharatādēśā -
 vadhiṃ kṛtvā harīśvara |
 tvadvidhān bhinnamaryādān
 nigrahītuṃ vyavasthitāḥ || 4.18.25 ||

sugrīvēṇa ca mē sakhyaṃ
 lakṣmaṇēna yathā tathā |
 dārarājyanimittaṃ ca
 niḥśrēyasakaraḥ sa mē || 4.18.26 ||

pratijñā ca mayā dattā
 tadā vānarasannidhau |

pratijñā ca kathaṃ śakyā
madvidhēnānavēkṣitum || 4.18.27 ||

tadēbhiḥ kāraṇaiḥ sarvai -
rmahadbhirdharmasaṃśritaiḥ |
śāsanaṃ tava yad yuktaṃ
tad bhavānanumanyatām || 4.18.28 ||

sarvathā dharmā ityēva
draṣṭavyastava nigrahaḥ |
vayasyasyōpakartavyaṃ
dharmamēvānupaśyatā || 4.18.29 ||

śakyaṃ tvayāpi tatkāryaṃ
dharmamēvānuvartatā |
śrūyatē manunā gītau
ślōkau cāritravatsalau |
gṛhītau dharmakuśalai -
stathā taccaritaṃ mayā || 4.18.30 ||

rājabhirdhṛtadaṇḍāśca
kṛtvā pāpāni mānavāḥ |
nirmalāḥ svargamāyānti
santaḥ sukṛtinō yathā || 4.18.31 ||

śāsanād vāpi mōkṣād vā
stēnaḥ pāpāt pramucyatē |
rājā tvaśāsan pāpasya
tadavāpnōti kilbiṣam || 4.18.32 ||

āryeṇa mama māndhātrā
 vyaśanaṃ ghōramīpsitam |
 śramaṇēna kṛtē pāpē
 yathā pāpaṃ kṛtaṃ tvayā || 4.18.33 ||

anyairapi kṛtaṃ pāpaṃ
 pramattairvasudhādhipaiḥ |
 prāyaścittaṃ ca kurvanti
 tēna tacchāmyatē rajaḥ || 4.18.34 ||

tadalaṃ paritāpēna
 dharmataḥ parikalpitaḥ |
 vadhō vānaraśārdūla
 na vayaṃ svavaśē sthitāḥ || 4.18.35 ||

śṛṇu cāpyaparaṃ bhūyaḥ
 kāraṇaṃ haripuṅgava |
 tacchrutvā hi mahad vīra
 na manyuṃ kartumarhasi || 4.18.36 ||

na mē tatra manastāpō
 na manyurharipuṅgava |
 vāgurābhiśca pāśaiśca
 kūṭaiśca vividhairnarāḥ || 4.18.37 ||

praticchannāśca dṛśyāśca
 gṛhṇanti subahūn mṛgān |
 pradhāvitān vā vitrastān
 visrabdhānativiṣṭhitān || 4.18.38 ||

pramattānapramattān vā
 narā māṃsāsīnō bhṛśam |
 vidhyanti vimukhāṃścāpi
 na ca dōṣō'tra vidyatē || 4.18.39 ||

yānti rājarṣayaścātra
 mṛgayāṃ dharmakōvidāḥ |
 tasmāt tvaṃ nihatō yuddhē
 mayā bāṇēna vānara |
 ayudhyan pratiyudhyan vā
 yasmācchākhāmṛgō hyasi || 4.18.40 ||

durlabhasya ca dharmasya
 jīvitasya śubhasya ca |
 rājānō vānaraśrēṣṭha
 pradātārō na saṃśayaḥ || 4.18.41 ||

tān na hiṃsyānna cākrōśē -
 nnākṣipēnnāpriyaṃ vadēt |
 dēvā mānuṣarūpēṇa
 carantyētē mahītalē || 4.18.42 ||

tvaṃ tu dharmamavijñāya
 kēvalaṃ rōṣamāsthitaḥ |
 vidūṣayasi māṃ dharmē
 pitṛpaitāmahē sthitam || 4.18.43 ||

ēvamuktastu rāmēṇa
 vālī pravyathitō bhṛśam |

na dōṣaṃ rāghavē dadhyau
dharmē'dhigataniścayaḥ || 4.18.44 ||

pratyuvāca tatō rāmaṃ
prāñjalirvānarēśvaraḥ |
yat tvamāttha naraśrēṣṭha
tat tathaiva na saṃśayaḥ || 4.18.45 ||

prativaktuṃ prakṛṣṭē hi
nāpakṛṣṭastu śaknuyāt |
yadayuktaṃ mayā pūrvam
pramādād vākyamapriyam || 4.18.46 ||

tatrāpi khalu mām dōṣaṃ
kartuṃ nārhasi rāghava |
tvam hi drṣṭārthatattvajñaḥ
prajānām ca hitē rataḥ |
kāryakāraṇasiddhau ca
prasannā buddhiravyayā || 4.18.47 ||

māmapyavagataṃ dharmād
vyatīkrāntapuraskṛtam |
dharmasaṃhitayā vācā
dharmajña paripālaya || 4.18.48 ||

bāṣpasamruddhakaṅṭhastu
vālī sārtaṛavaḥ śanaiḥ |
uvāca rāmaṃ samprēkṣya
pañkalagna iva dvipaḥ || 4.18.49 ||

na cātmānamahaṃ śōcē
 na tārāṃ nāpi bāndhavān |
 yathā putraṃ guṇajyēṣṭha -
 maṅgadaṃ kanakāṅgadam || 4.18.50 ||

sa mamādarśanād dīnō
 bālyāt prabhṛti lāliṭaḥ |
 taṭāka iva pītāmbu -
 rupaśōṣaṃ gamiṣyati || 4.18.51 ||

bālaścākṛtabuddhiśca
 ēkaputraśca mē priyaḥ |
 tārēyō rāma bhavatā
 rakṣaṇīyō mahābalaḥ || 4.18.52 ||

sugrīvē cāṅgadē caiva
 vidhatsva matimuttamām |
 tvaṃ hi gōptā ca śāstā ca
 kāryākāryavidhau sthitaḥ || 4.18.53 ||

yā tē narapatē vṛtti -
 rbharatē lakṣmaṇē ca yā |
 sugrīvē cāṅgadē rājaṃ -
 stāṃ cintayitumarhasi || 4.18.54 ||

maddōṣakṛtadōṣāṃ tām
 yathā tārāṃ tapasvinīm |
 sugrīvō nāvamanyēta
 tathāvasthātumarhasi || 4.18.55 ||

tvayā hyanugṛhītēna
 śakyaṃ rājyamupāsitum |
 tvadvaśē vartamānēna
 tava cittānuvartinā || 4.18.56 ||

śakyaṃ divaṃ cārjayitum
 vasudhāṃ cāpi śāsitum |
 tvattō'haṃ vadhamākāṅkṣan
 vāryamāṇō'pi tārayā || 4.18.57 ||

sugrīvēṇa saha bhrātrā
 dvandvayuddhamupāgataḥ |
 ityuktvā vānarō rāmaṃ
 virarāma harīśvaraḥ || 4.18.58 ||

sa tamāśvāsayaḍ rāmō
 vāliṇaṃ vyaktadarśanam |
 sādhusammatayā vācā
 dharmatattvārthayuktayā || 4.18.59 ||

na santāpastvayā kārya
 ētadarthaṃ plavaṅgama |
 na vayaṃ bhavatā cintyā
 nāpyātmā harisattama |
 vayaṃ bhavadviśēṣēṇa
 dharmataḥ kṛtaniścayāḥ || 4.18.60 ||

daṇḍyē yaḥ pātayēd daṇḍaṃ
 daṇḍyō yaścāpi daṇḍyatē |

kāryakāraṇasiddhārthā -

vubhau tau nāvasīdataḥ || 4.18.61 ||

tad bhavān daṇḍasaṃyōgā -

dasmād vigatakalmaṣaḥ |

gataḥ svāṃ prakṛtiṃ dhārmyām

daṇḍadiṣṭhēna vartmanā || 4.18.62 ||

tyaja śōkaṃ ca mōhaṃ ca

bhayaṃ ca hṛdayē sthitam |

tvayā vidhānaṃ haryagrya

na śakyamativartitum || 4.18.63 ||

yathā tvayyaṅgadō nityaṃ

vartatē vānarēśvara |

tathā vartēta sugrīvē

mayi cāpi na saṃśayaḥ || 4.18.64 ||

sa tasya vākyaṃ madhuraṃ mahātmanaḥ

samāhitaṃ dharmapathānuvartitam |

niśamya rāmasya raṇāvamardinō

vacaḥ suyuktaṃ nijagāda vānaraḥ || 4.18.65 ||

śarābhitaptēna vicētasā mayā

prabhāṣitastvaṃ yadajānatā vibhō |

idaṃ mahēndrōpamabhīmavikrama

prasāditastvaṃ kṣama mē narēśvara || 4.18.66 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye

kiṣkindhākāṇḍē aṣṭādaśaḥ sargaḥ ||